

Barbara KRYK*

KALKULATOR KOSZTÓW ZANIECHANIA W PRAKTYCE

(Streszczenie)

Młodzież na rynku pracy, w tym zagrożona wykluczeniem społecznym, stanowi grupę objętą specjalnymi działaniami instytucjonalnymi. Wśród aktywnych instrumentów ograniczających bezrobocie młodzieży znajdują się projekty realizowane z funduszy unijnych. Kontynuacja stosowania rozwiązań proponowanych w takich projektach powinna być potwierdzana m.in. za pomocą tzw. kalkulatora kosztów zaniechania umożliwiającego określenie wysokości kosztów społecznych, jakie trzeba będzie ponieść w przypadku zaniechania działań aktywizujących osoby bezrobotne. Celem artykułu jest zaprezentowanie istoty takiego kalkulatora oraz wskazanie jego przydatności do uzasadnienia stosowania nowych narzędzi prozatrudnieniowych na przykładzie projektu zrealizowanego w województwie zachodniopomorskim. W opracowaniu wykorzystano metody *desk research* i KKZ, który umożliwił potwierdzenie efektywności i skuteczności innowacyjnego modelu wsparcia młodzieży na rynku pracy.

Słowa kluczowe: rynek pracy; kalkulator kosztów zaniechania

Klasyfikacja JEL: J08, J6.

1. Wprowadzenie

Jeden z priorytetów działań unijnych, jakim jest zwiększenie stopnia włączenia społecznego, przyczynił się do generowania innowacji społecznych w polityce publicznej, w tym w zakresie rynku pracy. Innowacje te skupiają się na człowieku i ograniczaniu ryzyk socjalnych w cyklu życia, rozwoju inwestycji dotyczących budowania kompetencji ludzi w zakresie przewyższania trudności życiowych oraz lepszego wykorzystywania szans, w szczególności w odniesieniu do dzieci

---

* Dr hab., prof. US, Uniwersytet Szczeciński, Instytut Ekonomii, Katedra Polityki Społeczno-Gospodarczej i Europejskich Studiów Regionalnych; e-mail: krykb@wneiz.pl

i młodzieży. Przykładem takich działań jest model wsparcia młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym (MZWS) i wychowanków domów dziecka (WDD), opracowany w ramach projektu innowacyjnego „Dorosłość, samodzielność, praca” zrealizowanego przez Zachodniopomorską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. w Szczecinie (ZARR S.A.) w partnerstwie z trzema podmiotami zlokalizowanymi na terenie województwa zachodniopomorskiego (Stowarzyszeniem „SOS dla Rodziny” w Szczecinie, Powiatowym Urzędem Pracy w Policach, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie w Szczecinie), ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007–2013 Priorytet I Zatrudnienie i integracja społeczna Działanie 1.2 Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej¹. Model zaproponowany w projekcie „Dorosłość, samodzielność, praca” stanowi odpowiedź na problem braku funkcjonowania odpowiednich narzędzi i mechanizmów wśród instytucji pomocy, integracji społecznej i instytucji rynku pracy, przyczyniających się do realnego usamodzielnienia młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym oraz wychowanków domów dziecka podczas wchodzenia na rynek pracy i poszukiwania przez nich zatrudnienia. Skuteczność i efektywność w fazie testowania zadecydują o jego upowszechnieniu, a w przyszłości nawet o wdrożeniu do głównego nurtu polityki zatrudnienia i pomocy społecznej². Faza testowania modelu została pomyślnie zakończona, a instrumentem, który umożliwił dodatkowe potwierdzenie jego skuteczności i efektywności, był kalkulator kosztów zaniechania (KKZ). Stąd celem artykułu jest zaprezentowanie istoty takiego kalkulatora oraz jego zastosowania do uzasadnienia wdrażania innowacyjnego modelu prozatrudnieniowego (poprzez wskazanie jego efektywności i skuteczności) na przykładzie wspomnianego projektu zrealizowanego w województwie zachodniopomorskim. Opracowanie pełni również rolę informacyjno-popularyzatorską.

2. Kalkulator kosztów zaniechania

KKZ to modelowy zestaw narzędzi do wprowadzania zmian w lokalnej polityce społecznej z uwzględnieniem jej innych podsystemów, w tym rynku pracy³. Zmia-

¹ W jego przygotowaniu aktywnie uczestniczyła autorka opracowania jako ekspert ds. rynku pracy.

² B. Kryk, *Projekt modelu wsparcia na rynku pracy młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym – wyniki ewaluacji*, *Studia Oeconomica Posnaniensia* 2015/3/7, s. 190–209.

³ Model ten został opracowany w ramach projektu pn. „Kalkulator Kosztów Zaniechania – wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na Mazowszu w zakresie polityki społecznej w obszarze

ny te są ukierunkowane na zwiększenie skali działań o charakterze prewencyjnym i aktywizacyjnym, skierowanych do osób w trudnych sytuacjach życiowych (np. bezrobocie), w zakresie działań mających charakter interwencyjny. Ma to związek ze zmianą postrzegania kosztów działań pomocowych z kategorii biernych wydatków (właściwie strat) na inwestycje. Stąd ważne jest poszukiwanie innowacyjnych narzędzi i sposobów działania w obszarze szeroko rozumianych spraw społecznych, również w zakresie polityki zatrudnienia, które będą bardziej efektywne, skuteczne i zainicjują pożądane zmiany społeczne⁴. W kontekście powyższego KKZ pozwala przełożyć koszty wsparcia proponowanych nowatorskich rozwiązań na inwestycje w kapitał ludzki i społeczny⁵. Jego wyliczenia potwierdzają, że im późniejsza interwencja, tym koszty pomocy są wyższe. Zatem dostarcza on argumentów przemawiających na korzyść proponowanych rozwiązań aktywizujących.

KKZ składa się z 6 narzędzi: Kalkulatora Społecznego (KS), Dyfuzora Innowacji Społecznych, Katalogu Innowacji Społecznych, Generatora Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, Sieci Liderów Innowacji Społecznych oraz Systemu Szkoleń. Biorąc pod uwagę cel niniejszego opracowania i ograniczenia wydawnicze, zostanie syntetycznie przedstawiony tylko KS.

KS to narzędzie informatyczne umożliwiające oszacowanie kosztów zaniechania działań aktywizująco-wspierających, czyli kosztów pomocy społecznej osobom tego wymagającym w perspektywie siedmiu lat⁶. Chodzi tu o działania pomocowe fakultatywne, co do których jednostki samorządu terytorialnego posiadają swobodę decyzji, a nie o działania obligatoryjne wynikające z mocy prawa. W przypadku wsparcia fakultatywnego, komplementarnego względem pomocy obligatoryjnej, należy podjąć decyzję, czy takie działania należy finansować, czy też nie, bo przecież generują one wyższe wydatki na pomoc społeczną. Podjęcie

---

analizy kosztów braku podejmowania działań aktywizująco-wspierających”. Projekt był realizowany w latach 2012–2014 przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej w partnerstwie z Instytutem Gospodarstwa Społecznego, SGH i Stowarzyszeniem Radomskie Centrum Przedsiębiorczości. Zob. **B. Kucharska, G. Sempruch**, *Informator o projekcie Kalkulator Kosztów Zaniechania*, MCPS, Warszawa 2014, s. 5–22.

⁴ **G. Sempruch**, *Kalkulator Kosztów Zaniechania a innowacje w polityce społecznej*, w: **M. Grewiński, A. Karwacki** (red.), *Innowacyjna polityka społeczna*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Janusza Korczaka, Warszawa 2015, s. 311–312.

⁵ **P. Błędowski**, *Kalkulator Społeczny jako instrument racjonalizacji lokalnej polityki społecznej*, Empowerment. O polityce aktywnej integracji 2014/2, s. 2–5.

⁶ **R. Szarfenberg**, *Model Kalkulator Kosztów Zaniechania*. *Kalkulator Społeczny*, Wydawnictwo Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej, Warszawa 2014, pdf, kkz.mops-efs.pl/; stan na 15.05.2016 r., s. 49.

decyzji ułatwia kalkulator, który pozwala obliczyć, o ile wzrosną w przyszłości koszty pomocy obligatoryjnej, jeżeli nie zostanie w danym momencie uruchomione wsparcie fakultatywne.

„Koszty zaniechania w KS szacowane są jako koszty działań obowiązkowych pomocy społecznej ponoszonych w latach przyszłych, których można byłoby uniknąć pod warunkiem podjęcia w roku bazowym (roku decyzyjnym) określonych działań fakultatywnych o charakterze prewencyjnym i aktywizującym”⁷.

W modelu przyjęto następujące założenia⁸:

- 1) osoby korzystające z pomocy mogą doświadczać różnych problemów ze sobą powiązanych,
- 2) intensywność nawet tych samych problemów może być różna,
- 3) jedna osoba może jednocześnie doświadczać kilku problemów o zróżnicowanej intensywności,
- 4) istnieje wiele instrumentów pomocy obligatoryjnej i fakultatywnej,
- 5) poszczególne instrumenty mają odmienne koszty jednostkowe,
- 6) pomoc społeczna obejmuje rodziny, mogą to być zarówno jednoosobowe gospodarstwa domowe, jak i gospodarstwa domowe o zróżnicowanym składzie.

Wielość i różnorodność problemów społecznych i instrumentów pomocowych generowałaby nieskończoną liczbę kombinacji obliczania kosztów zaniechania, dlatego autorzy modelu wprowadzili pewne uproszczenia, ustalając, że: 1) koszty zaniechania są liczone dla 10 sytuacji (problemów) wybranych z listy 16 przesłanek udzielania pomocy społecznej, zawartych w ustawie o pomocy społecznej (w tym bezrobocia); 2) dla każdego z problemów przyjęto trójstopniową skalę intensywności (niski, średni, wysoki); 3) problemy mogą współwystępować (problemy powiązane z głównym powodem). Ponadto przewidziano możliwość wyjścia z pomocy społecznej, bez powrotów do niej.

Informatyczny KS jest dostępny tylko przez stronę internetową, będącą jego interfejsem, po uzyskaniu loginu i hasła. Po wyborze KS z 6 narzędzi modelu KKZ, ukazują się 3 panele: 1) wyszukaj kalkulację; 2) wykonaj kalkulację kosztów zaniechania; 3) statystyki kalkulatora społecznego. Po wyborze opcji 2 i zalogowaniu można rozpocząć potrzebne obliczenia.

W celu obliczenia kosztów zaniechania należy najpierw ustalić parametry w sześciu kategoriach: 1) wybór jednej pozycji z 10 możliwych; 2) wybór jednej pozycji z 2 (typ jednostki samorządu terytorialnego); 3) wybór jednej pozycji

⁷ *Ibidem*, s. 51.

⁸ *Ibidem*, s. 52–54.

z 4 (wysokość kosztów); 4) wybór trzech pozycji polegający na wpisaniu liczb do 3 pól (liczby osób dla poziomu występowania problemu); 5) wybór niektórych lub wszystkich pozycji z list działań fakultatywnych o różnej ich liczbie (zależnie od problemu)⁹; 6) wybór jak w 4-ce (liczba osób objętych wybranymi w kroku 5-tym działaniami i wg poziomów problemu). Po dokonaniu wyboru otrzymuje się sumę kosztów zaniechania dla 7 lat. Przy większej liczbie szczegółów otrzymuje się m.in.: 1) skumulowane wydatki do roku t z uwzględnieniem lub bez działań fakultatywnych; 2) koszty działań obowiązkowych ponoszonych w zależności od rozpoczęcia w danym momencie wsparcia; 3) sumę kosztów, jakie trzeba będzie ponieść w związku z wystąpieniem powiązanych problemów z uwzględnieniem lub przy braku działań fakultatywnych; 4) wykres radarowy obrazujący liczbę osób w powiązanych problemach przy podjęciu lub niepodjęciu działań fakultatywnych w roku bazowym.

Wyniki obliczeń można pozyskać w postaci pliku Excel zawierającego tylko dane i obrazujące je wykresy. W przypadku innowacyjnych instrumentów aktywizacji osób na rynku pracy otrzymane symulacje stanowią dodatkowy argument w procesie podejmowania decyzji o ich upowszechnieniu. Tak też się stało w omówionym poniżej przykładzie.

3. Syntetyczne informacje o modelu skutecznej metody wsparcia WDD oraz MZWS na rynku pracy

Innowacyjny model wsparcia opracowany w ramach projektu „Dorosłość, samodzielność, praca” jest skuteczną metodą wczesnej interwencji socjalnej, realizowaną we współpracy trójsektorowej publicznych i niepublicznych instytucji rynku pracy (IRP) oraz pomocy i integracji społecznej (IPiIS) z przedsiębiorcami, ułatwiającej WDD oraz MZWS w wieku 15–25 lat znalezienie pierwszej pracy i jej utrzymanie. W opracowaniu zaprezentowano tylko podstawowe informacje o tym modelu, niezbędne do realizacji jego celu, stanowi on bowiem kontynuację cyklu publikacji na dany temat¹⁰. Ponadto, szczegółowy opis modelu zawiera

⁹ W ramach działań fakultatywnych uwzględniono m.in. opłacenie składki na ubezpieczenia społeczne, pomoc rzeczową dla osób usamodzielniających się, usługi opiekuńcze, mieszkania chronione, ośrodki wsparcia, kursy zawodowe.

¹⁰ J. Kokotowska, M. Pawlak, M. Podsiadło, B. Kryk, A. Rosiańska, *Innowacyjny model interwencji w projekcie „Dorosłość. Samodzielność. Praca”*, *Polityka Społeczna* 2013/2, nr tematyczny, s. 48–53.

podręcznik¹¹ stanowiący podsumowanie przeprowadzonych działań projektowych oraz wzór dobrej praktyki w zakresie ograniczania bezrobocia.

Kluczowe elementy modelu to:

- oferowanie młodzieży specjalistycznego wsparcia uwzględniającego jej potrzeby, problemy i traumy;
- zdobywanie przez młodzież doświadczeń i uczenie się w realnych sytuacjach zawodowych i społecznych, ukierunkowane na planowanie, aktywne, zaangażowane działanie, samodzielność i branie odpowiedzialności;
- wzmacnianie społecznej sieci prozatrudnieniowej, w tym sieci rówieśniczej, dla budowania kompetencji osobistych i zawodowych.

Model wsparcia WDD i MZWS obejmuje szereg, zintegrowanych pod względem celów, metod i harmonogramu, działań prowadzonych na różnych poziomach interwencji. Są to 3 grupy działań związane z:

- 1) powoływaniem i rozwojem międzysektorowego partnerstwa;
- 2) prowadzeniem interwencji w bezpośrednim kontakcie z odbiorcami wsparcia i ich najbliższym otoczeniem;
- 3) koordynacją, monitorowaniem i ewaluacją wsparcia udzielanego przez partnerstwo, które toczą się na styku dwóch poprzednich grup działań, i je porządkują.

W kontekście powyższego wsparcie na rzecz ograniczania bezrobocia wśród młodzieży powinno polegać na pomocy WDD i MZWS w:

- nabywaniu umiejętności poszukiwania pracy i wszelkich pomocnych w zatrudnieniu kompetencji społecznych;
- uzyskaniu możliwości udziału w programach i zajęciach aktywizujących dla bezrobotnych;
- uzyskaniu dostępu do szkoleń nastawionych na zdobycie lub podniesienie posiadanych kwalifikacji;
- uzyskaniu możliwości podjęcia pracy w formach subsydiowanych przez UP, adaptacji w środowisku pracy, docieraniu do pracodawców;
- uzyskaniu miejsca pracy na stanowisku przystosowanym dla osób o niskich kwalifikacjach lub niepełnosprawnych;
- ustaleniu pozycji, możliwości i szans zatrudnienia na istniejącym rynku pracy oraz wsparciu bezrobotnego i jego rodziny w sytuacji pozostawania bez pracy.

¹¹ B. Kryk, A. Rosińska, J. Nowak, *Model skutecznej metody wsparcia wychowanków domów dziecka oraz młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym w wieku 15–25 lat w znalezieniu zatrudnienia i jego utrzymaniu*, Wydawca ZARR S.A., Szczecin 2015, s. 8–37.

Elementy wsparcia młodzieży to:

- diagnoza zasobów i czynników ryzyka dla startu zawodowego odbiorcy i utrzymania zatrudnienia;
- strategia oddziaływania korekcyjnego i wzmacniającego zasoby oraz kompetencje odbiorcy;
- diagnoza lokalnej sieci prozatrudnieniowej odbiorcy i ocena możliwości jej wzmocnienia w ramach wsparcia dostępnego w partnerstwie;
- scenariusze grupowej i środowiskowej pracy z młodzieżą i jej aktywizacji społecznej, w tym gra symulacyjna „Krok w przyszłość”;
- promocja młodzieży na portalach społecznościowych pod kątem zatrudnienia.

W ramach omawianej metody młodzież współpracuje z następującymi specjalistami: asystentem zawodowym (rola stworzona dla modelu wsparcia, zaproponowana jako nowa forma zawodu), asystentem rodzinnym, mentorem, *coachem*, psychologiem i pracodawcą. Kompleksowe wsparcie oferowane młodzieży zapewnia korzyści nie tylko jej, ale i innym interesariuszom. W związku z tym warto sprawdzić, czy wydatki ponoszone na pomoc młodzieży są równie efektywne, jak skuteczne. Do tego wykorzystano KKZ.

4. Korzyści i koszty zaniechania realizacji omawianego modelu

Współpraca trójsektorowa (międzysektorowa) publicznych i niepublicznych IRP oraz IPiIS z przedsiębiorcami, podjęta w celu zastosowania przedmiotowego modelu wczesnej interwencji socjalnej, może przynosić wymierne korzyści wszystkim zaangażowanym podmiotom oraz społecznościom lokalnym. Wśród korzyści wymiernych takiej współpracy można wymienić¹²:

- ograniczenie bezrobocia, skutkujące wzrostem poziomu jakości życia mieszkańców,
- ograniczenie wydatków na pomoc socjalną dla osób bezrobotnych,
- pojawienie się na rynku lepiej dopasowanych oraz bardziej adekwatnych form pomocy i aktywizacji zawodowej, a zatem zwiększenie zakresu i katalogu usług oferowanych bezrobotnym;
- zwiększenie efektywności zespołowego rozwiązywania problemów,
- oddziaływanie na politykę lokalną w zakresie wspierania WDD i MZWS w wieku 15–25 lat w procesie wchodzenia i utrzymania się na rynku pracy,
- pełniejsze wykorzystanie zasobów ludzkich (kompetencje, wiedza, doświadczenie) i instytucjonalnych środowiska (baza lokalowa, środki rzeczowe i finansowe),

¹² *Ibidem*, s. 116.

- wzrost poziomu zaufania do IRP oraz IPiIS i ich wiarygodności jako aktorów lokalnej polityki społecznej,
- zwiększenie skuteczności, efektywności i trwałości działań podejmowanych na rzecz poprawy spójności społecznej przez współpracujących partnerów, łączące swoje zasoby dla realizacji celu.

Natomiast do korzyści niewymiernych w społecznościach lokalnych i regionie zaliczamy:

- wzmocnienie potencjału lokalnych społeczności poprzez aktywizację i wzrost skuteczności działania partnerstw międzysektorowych;
- wypełnienie luk w systemie wspierania młodzieży – optymalna kontynuacja pomocy;
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielanej pomocy w środowisku lokalnym;
- możliwość wspólnego działania z osobami kreatywnymi, które w podejściu problemowym szukają innowacyjnych i niekonwencjonalnych metod;
- kreowanie lokalnej polityki na rzecz społecznie odpowiedzialnych instytucji publicznych, niepublicznych i biznesu;
- zdobycie unikalnej wiedzy i umiejętności w oparciu o doświadczenia partnerów, jak również rozwój osobisty.

Wspomniane korzyści i analizy przeprowadzone w trakcie ewaluacji projektu „Dorosłość, samodzielność, praca” umożliwiają przypuszczenie, że rezultaty osiągnięte w ramach wdrażania modelu opartego na kompleksowym podejściu do realizacji wsparcia mogą być długotrwałe¹³.

Dodatkowym, swoistym potwierdzeniem korzyści z zastosowania danego modelu wsparcia są uniknięte koszty (ekonomiczne i społeczne) nierozwiązywania problemów z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym – tzw. koszty zaniechania. Mogą one w przyszłości okazać się znacznie wyższe niż obecne koszty, związane z wdrożeniem modelu, prowadząc do poważnych i nieodwracalnych konsekwencji dla jednostek, gospodarki i całego społeczeństwa. Kosztem zaniechania będą wszystkie straty poniesione przez instytucje publiczne, a w rezultacie całe społeczeństwo, mieszczące się w dwóch kategoriach:

¹³ O takim potencjale wdrożeniowym mówili wielokrotnie uczestnicy badania ewaluacyjnego, podkreślając, że szanse na długofalowość i zachowanie trwałości osiągniętych rezultatów wynikają głównie z połączenia trafności metodycznej modelu, trafności zdefiniowania potrzeb użytkowników i odbiorców (oraz odpowiedzi na nie) oraz gotowości do współpracy deklarowanej przez podmioty będące potencjalnymi użytkownikami modelu (*Ewaluacja zewnętrzna...*, 2014).

- 1) koszty ekonomiczne (wymierne) związane z długotrwałym pozostawianiem młodych ludzi bez pracy, co przełoży się na ich uzależnienie od pomocy społecznej, w tym świadczeń socjalnych, które wprost można przeliczyć na środki finansowe¹⁴, ostatecznie niewspółmiernie wyższe od kosztów objęcia tych osób systemowym wsparciem aktywizacyjnym przez okres około roku;
- 2) koszty społeczne (niewymierne, niepoliczalne), które stanowią marnotrawienie kapitału ludzkiego w postaci potencjału społecznego i gospodarczego odbiorców modelu.

W kontekście powyższego, w oparciu o KKZ¹⁵ oszacowano koszty zaniechania działań proponowanych w omawianym innowacyjnym modelu. Szacunki oparto na zawartych w bazach danych średnich kosztach, określonych usług, realizowanych w procesie rozwiązywania określonego problemu społecznego. I tak, dla problemów usamodzielniania się młodzieży z domów dziecka, w kalkulatorze założono koszty: pracy socjalnej, asystentów rodziny, asystentów i doradców zawodowych oraz trenerów pracy (w bazie nie ma *coachów*) oraz pomoc psychologiczną (terapeutyczną oraz warsztatową). Obliczono, że roczna pomoc dla jednego odbiorcy wsparcia, czyli koszt jednostkowy, w formie kompleksowej, jak ma to miejsce w modelu, może kształtować się w granicach od 8 283 zł do nawet 24 983 zł. Zatem, średni, szacunkowy koszt jednostkowy wyniósłby 16 700 zł w skali roku (tabela 1).

TABELA 1: Średnioroczny koszt jednostkowy wsparcia realizowanego wg założeń projektu (zł)

Koszt jednostkowy wsparcia			
Założony w Strategii wdrażania	Maksymalny wynikający z przyjętego budżetu projektu	Według faktycznie poniesionych wydatków na etapie testowania	Średni koszt wsparcia wyliczony wg KKZ
11 190	10 252	7 461	16 700

Źródło: B. Kryk, A. Rosińska, J. Nowak, *Model skutecznej metody wsparcia wychowanków domów dziecka oraz młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym w wieku 15–25 lat w znalezieniu zatrudnienia i jego utrzymaniu*, Wydawca ZARR S.A., Szczecin 2015, s. 120.

W *Strategii wdrażania projektu* założono¹⁶, iż średnioroczny koszt jednostkowy nie przekroczy 11 190 zł, tymczasem według obliczeń wynikających z monitorowania postępów finansowych (faktycznie poniesionych wydatków)

¹⁴ W ramach tych kosztów można ująć jeszcze wiele innych elementów makro- i mikroekonomicznych.

¹⁵ Dostępny na <http://modelkkz.mcps-efs.pl/kkz>; stan na 30.05.2016 r.

¹⁶ *Dorosłość. Samodzielność. Praca. Strategia wdrażania projektu innowacyjnego testującego*, Szczecin 2013, www.dsp.zarr.com.pl; stan na 30.05.2016 r.

wyniósł on 7 461 zł (średnio 621,75 zł na osobę miesięcznie w okresie testowania modelu)¹⁷. Faktycznie poniesiony koszt jednostkowy był o 33,3% niższy od kosztu planowanego i 55,3% niższy od kosztu wyliczonego przez KKZ. Obniżenie kosztu było możliwe dzięki oszczędnemu gospodarowaniu środkami finansowymi.

Przeliczając średnioroczne koszty jednostkowe wsparcia na 10, 20, 30 i więcej podopiecznych, wydaje się, że są one wysokie, bo występuje ich multiplikacja (tabela 2), jednak porównując je z wynikami szacowania kosztów zaniechania we wspomnianym kalkulatorze, osiągnięto oszczędności, więc nie można wyciągnąć wniosku, że nie warto takiego kosztu ponieść. Przy osiągniętych wymiernych korzyściach poniesienie wyższego kosztu może być w wielu przypadkach uzasadnione i, co za tym idzie, nie obniża efektywności kosztowej modelu.

TABELA 2: Koszty wsparcia realizowanego wg założeń modelu w przeliczeniu na grupy odbiorców w skali roku (zł)

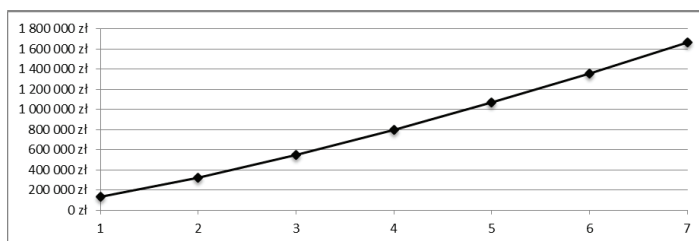
liczebność grupy	Wysokość kosztów				
	założone w Strategii wdrażania	maksymalne wynikające z przyjętego budżetu	według faktycznie poniesionych wydatków na etapie testowania	średni koszt wyliczony wg KKZ	oszczędności
10	11 1900	10 2520	7 4610	16 7000	9 2390
20	22 3800	20 5040	14 9220	33 4000	18 4780
30	33 5700	30 7560	22 3830	50 1000	22 7170
itd.	...	...	...	...	...

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli 1.

Na wykresach 1–3 zaprezentowano przyszłe koszty wynikające z zaniechania świadczenia pomocy w założonej formie, a tym samym nieosiągnięcia założonych celów modelu. Obliczenia wykonano dla grupy od 10 do 20 odbiorców wsparcia z uwzględnieniem okresu siedmioletniego wynikającego z formuły obliczeniowej KKZ.

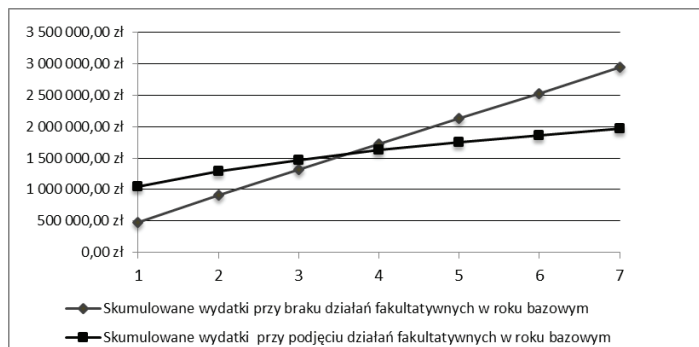
Realizacja wsparcia jest równowarta kosztom zaniechania już w pierwszym roku po rezygnacji z wdrażania modelu. W kolejnych latach koszty te stale rosną, by w siódmym roku stanowić siedmiokrotność kwoty wsparcia oszacowanej przez kalkulator (wykres 1). Biorąc pod uwagę, że koszt realizacji modelu zaproponowanego w projekcie „Dorosłość, samodzielność, praca” był znacznie niższy niż szacunki, to koszty zaniechania w siódmym roku będą 16 razy wyższe. Dane te jasno pokazują, że wdrożenie modelu jest ekonomicznie uzasadnione i jest to rozwiązanie efektywne kosztowo.

¹⁷ Koszt ten obejmował wydatki związane z zatrudnieniem grupy przewidzianych w modelu specjalistów.

WYKRES 1: Koszty zaniechania liczone od danego momentu do roku t

Źródło: obliczone za pomocą KKZ, <http://modelkkz.mcps-efs.pl/kkz/>

Jeszcze lepiej obrazuje to wykres 2, na którym skumulowane wydatki wsparcia odbiorców przy braku działań fakultatywnych są niższe od skumulowanych wydatków wsparcia przy podjęciu takich działań prozatrudnieniowych tylko do trzeciego roku wdrażania modelu. Po przekroczeniu punktu zrównania się tych wydatków te pierwsze zaczynają niewspółmiernie rosnać w stosunku do tych drugich, co powoduje coraz większe rozmiary kosztów zaniechania wdrażania innowacyjnego modelu.

WYKRES 2: Skumulowane wydatki do roku t

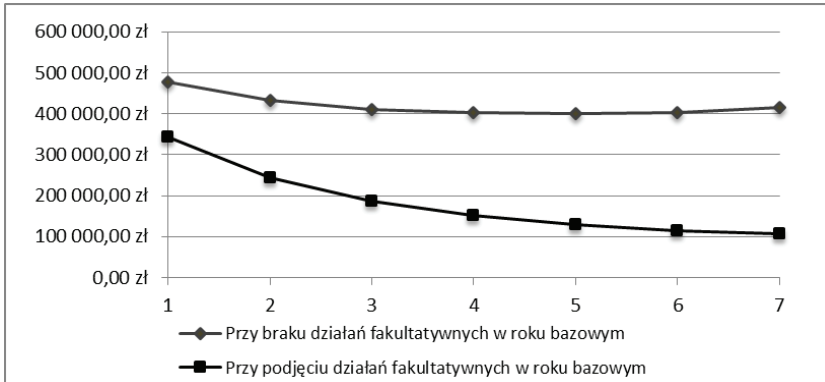
Źródło: jak na wykresie 1.

Skuteczność działań prewencyjnych i aktywizujących podjętych w ramach omawianego modelu wsparcia jest większa niż działań interwencyjnych¹⁸, co rzutuje na wysokość kosztów działań obowiązkowych koniecznych do poniesienia

¹⁸ W omawianym projekcie innowacyjnym, tak jak w wykorzystywanej formule KKZ, przyjęto założenie, że działania prewencyjne i aktywizujące są bardziej skuteczne niż działania interwencyjne. Interwencja nie prowadzi bowiem do polepszenia sytuacji jednostki, czyli nie prowadzi do usamodzielnienia odbiorcy wsparcia.

w przyszłości. Koszty te bez uruchomienia działań fakultatywnych są kilkukrotnie wyższe od kosztów uwzględniających takie działania (wykres 3).

WYKRES 3: Koszty działań obowiązkowych koniecznych do poniesienia w przyszłości w zależności od tego, czy zostaną już teraz podjęte działania fakultatywne, czy też nie (wg danych z 2015 r.)

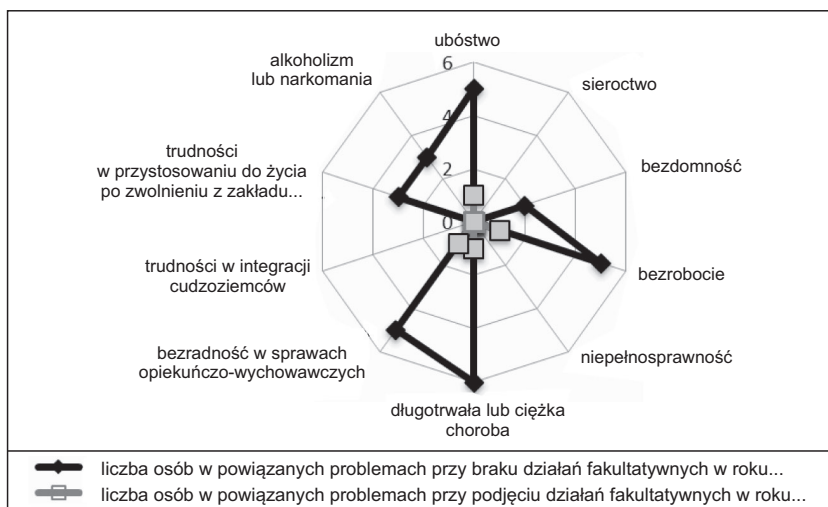

Źródło: jak na wykresie 1.

Na podstawie uzyskanych różnic w wysokościach kosztów zaniechania, skumulowanych wydatkach wsparcia odbiorców i kosztach działań obligatoryjnych z tym związanych można powiedzieć, że realizacja modelu jest bardziej efektywna niż rezygnacja z jego wdrożenia. Dodatkowym potwierdzeniem tego stwierdzenia jest wykres radarowy (wykres 4) obrazujący zmianę liczby osób w powiązanych problemach przy podjęciu i niepodjęciu działań fakultatywnych w roku bazowym.

Na wykresie widać, że zaniechanie działań fakultatywnych prowadzi do pogłębienia się trudnej sytuacji osób, które z nich nie korzystają. Przejawem tego jest niewspółmiernie większa liczba osób w powiązanych problemach społecznych po 7 latach w stosunku do liczby osób dotkniętych tymi problemami, wcześniej objętych wsparciem fakultatywnym. Można zatem powiedzieć, że innowacyjny model wczesnej interwencji socjalnej jest efektywny kosztowo, zwłaszcza w kontekście unikania kosztów konsekwencji niepodjęcia takich działań (kosztów zaniechania), a także skuteczny, bo prowadzi do ograniczenia bezrobocia i problemów z tym związanych.

WYKRES 4: Liczba osób w powiązanych problemach społecznych po 7 latach

Źródło: jak na wykresie 1.

5. Zakończenie

Reasumując, KKZ pozwolił udowodnić, że zaprezentowany innowacyjny model wsparcia MZWS i WDD jest efektywny i skuteczny, gdyż odpowiada na potrzeby społeczeństwa i rynku pracy oraz stwarza możliwość racjonalnego wykorzystania posiadanych zasobów poprzez uświadomienie rosnących kosztów zaniechania jego wdrażania. To ostatnie stwierdzenie stanowi argument przemawiający za wykorzystywaniem w praktyce zarówno KKZ, jak i zaproponowanego modelu prozatrudnieniowego.

Za stosowaniem KKZ przemawiają również następujące przesłanki:

- umożliwia analizę skutków, jakie mogą wystąpić w przyszłości w rezultacie podjętych lub niepodjętych obecnie działań fakultatywnych w ramach pomocy społecznej, co determinuje kształtowanie racjonalnej, efektywnej i skutecznej lokalnej polityki społecznej;
- wspomaga proces podejmowania decyzji w zakresie działań pomocowych – bowiem dostarcza argumentów w zakresie kosztów zaniechania działań aktywizująco-wspierających – ale go nie zastępuje;
- pomaga przy opracowaniu diagnozy problemu niezbędnej przy aplikowaniu o środki zewnętrzne;

- stwarza możliwość wykorzystania analizy ekonomicznej do opracowania lokalnych programów działań w perspektywie kilku lat;
- ułatwia dostęp do wiedzy o nowych i lepszych sposobach rozwiązywania problemów społecznych (innowacjach społecznych);
- jest narzędziem umiarkowanie skomplikowanym, użytkownik – po zrozumieniu, czym są koszty zaniechania i dokonaniu wyboru wstępnych parametrów – musi umieć zinterpretować wyniki w kontekście procesu decyzyjnego związanego z budżetem jednostki.

Należy jednak zwrócić uwagę, że mogą wystąpić problemy z pozyskaniem przez użytkowników KKZ danych do określenia wstępnych parametrów, zwłaszcza liczby osób korzystających z pomocy według problemów oraz poziomów ich nasilenia. To ostatnie raczej nie jest standardową procedurą w instytucjach pomocy społecznej czy rynku pracy. Zatem dane takie powinny być wygenerowane, aby istniała merytoryczna podstawa do obliczeń. Ponadto trudność może stwarzać sprecyzowanie liczby osób, które powinny być objęte działaniami. Czy docelowo powinny być to wszystkie osoby kwalifikujące się do działań fakultatywnych, czy tylko te o niskim poziomie problemu, gwarantujące większe prawdopodobieństwo sukcesu procesu wsparcia? Czy powinno to zależeć od tego, jakimi środkami dysponuje jednostka na działania fakultatywne, czy też należałoby zmienić proporcję środków finansowych przeznaczanych na poszczególne instrumenty pomocowe w budżecie? Udzielenie odpowiedzi na te pytania – wbrew pozorom – nie jest zbyt łatwe, bo wymaga od zarządzających m.in. odwagi, perspektywicznego i innowacyjnego podejścia do rozwiązania istniejących problemów społecznych. Aczkolwiek, jak wskazano na przykładzie, nie jest niemożliwe, wymaga bowiem zastosowania ekonomicznego podejścia do problemów pomocy społecznej i traktowania wydatków na aktywizację bezrobotnych jako inwestycji w kapitał ludzki, które w długim okresie powinny przynieść efekty indywidualne i ogólnospołeczne.

Bibliografia

- Błędowski Piotr**, *Kalkulator Społeczny jako instrument racjonalizacji lokalnej polityki społecznej*, Empowerment. O polityce aktywnej integracji 2014/2, s. 2–5.
- Dorosłość. Samodzielność. Praca. Strategia wdrażania projektu innowacyjnego testującego*, Szczecin 2013, www.dsp.zarr.com.pl; stan na 30.05.2016 r.
- Ewaluacja zewnętrzna produktu finalnego projektu innowacyjnego testującego „Dorosłość, samodzielność, praca”*. Raport końcowy z badania, Wykonawca InnoCeR Sp. z o.o. Ośrodek Badań i Ewaluacji na zlecenie ZARR S.A., Szczecin 2014.

<http://modelkkz.mcps-efs.pl/kkz/>; stan na 30.05.2016 r.

Kokotowska Justyna, Pawlak Martyna, Podsiadło Mieczysław, Kryk Barbara, Rosińska Agnieszka, *Innowacyjny model interwencji w projekcie „Dorosłość. Samodzielność. Praca”*, *Polityka Społeczna* 2013/2, nr tematyczny, s. 48–53.

Kryk Barbara, *Projekt modelu wsparcia na rynku pracy młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym – wyniki ewaluacji*, *Studia Oeconomica Posnaniensia* 2015/3/7, s. 190–209.

Kryk Barbara, Rosińska Agnieszka, Nowak Julita, *Model skutecznej metody wsparcia wychowanków domów dziecka oraz młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym w wieku 15–25 lat w znalezieniu zatrudnienia i jego utrzymaniu*, Wydawca ZARR S.A., Szczecin 2015.

Kucharska Barbara, Sempruch Gabriela, *Informator o projekcie Kalkulator Kosztów Zaniechania*, MCPS, Warszawa 2014.

Sempruch Gabriela, *Kalkulator Kosztów Zaniechania a innowacje w polityce społecznej*, w: Mirosław Grewiński, Arkadiusz Karwacki (red.), *Innowacyjna polityka społeczna*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Janusza Korczaka, Warszawa 2015.

Szarfenberg Ryszard, *Model Kalkulator Kosztów Zaniechania. Kalkulator Społeczny*, Wydawnictwo Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej, Warszawa 2014, pdf, kkz.mops-efs.pl/; stan na 15.05.2016 r.

Barbara KRYK

COST CALCULATOR DISCONTINUED IN PRACTICE

(Summary)

Young people in the labor market, including the risk of social exclusion, a group under special institutional activities. Among the active measures aimed at reducing unemployment of youth are projects from EU funds. The continued use of the solutions proposed in such projects should be confirmed, among others, by means of so-called. cost calculator omission. The aim of the article is to present the essence of such a calculator and an indication of its suitability to justify the use of new tools for pro-employment on the example of a project implemented in Western Pomerania. The study methods were used desk research and CCD, which made it possible to confirm the effectiveness and efficiency of an innovative model of support for young people on the labor market.

Keywords: labor market; CCD